

Kapitola 1.: Význam ustavení Krúžku Moravských Slováků ve Zlíně.

Krúžek Moravských Slováků ve Zlíně byl jedním ze spolků, které vznikly v těžkých válečných letech a které naplní své činnosti, nezdolnou vůlí v překonání nacistického útlaku a aktivní činností v celém průběhu okupace dokázaly morální sílu dělníků a inteligence ve Zlíně. V jeho řadách se formoval protifašistický odboj a byl vydáván ilegální komunistický tisk "Naše pravda", která v posledních měsících okupace posilovala vědomí pospolitosti národa Čechů a Slováků a formovala pokrokově smýšlející občany Zlína k odporu.

Krúžek se stal také po osvobození střediskem kulturního života nejen ve Zlíně, ojedinělá národopisná slavnost 7. - 8. července 1945 za účasti zástupců ze Slovácka, Valašska i Hané v počtu 2000 krojovaných je dodnes pamětníky vzpomínána, oceňována, neboť výtěžek byl věnován na obnovu nejvíce postižených slováckých obcí.

Význam vzniku Závodních klubů ROH a omezení činnosti je rozvinut v závěru druhé kapitoly. Třetí kapitola se zabývá osobností Ladislava Rutteho, šíří jeho záběru mimo činnost v Krúžku, která vyplývá z textu druhé kapitoly. Závěr práce hodnotí rozsah zvolené problematiky a formu jejího zpracování.

Kapitola 2.: Historický vývoj

a/ Historické podmínky založení krúžku Moravských Slováků ve Zlíně, cíle a perspektivy.

Ještě počátkem 20. století byl Zlín městečkem s několika tisíci obyvatel. Výhodná poloha a prudký rozvoj obuvnického, strojírenského i gumárenského průmyslu způsobily, že z původní živnostenské dílny Antonína a Tomáše Bati, založené v roce 1894 byla již v roce 1915 továrna s 2000 zaměstnanci. Těžily nejen z obratné politiky Tomáše Bati, ale i z příznivých geografických podmínek okolí Zlína. ^{1/}

Tyto podmínky způsobovaly, že většina dělnictva i inteligence, pracující v Baťových závodech pocházela z venkova. V letech 1938 - 1940 dosáhl počet zaměstnanců v Baťových závodech ve Zlíně 30 000.

Promyšlenou koncepcí výstavby rodinných domků v letech 1924 až 1937 dosáhl počet nově postavených rodinných domků 2000, Baťa vlastnil převážnou část Zlína, který měl tehdy asi 3000 domů. ^{2/}

Tato okolnost hrála v získávání zaměstnanců vesnického původu rovněž jednu z významných rolí. Podle statistik z roku 1928 se většina zaměstnanců rekrutovala z okresů:

nad 2000 zaměstnanců: Holešov, Uh. Hradiště

500 - 2000 : Uherský Brod, Vsetín, Kroměříž, Přerov

100 - 500 : Strážnice, Hodonín, Kyjov, Vyškov, Brno
atd. ^{3/}

A právě skutečnost, že ve Zlíně pracovalo tisíce lidí, žilo stovky rodin, vytržených z původního vesnického prostředí, dalo podnět k tomu, aby podle příkladu rodáků v Brně, kde Slováký

^{1/} Eva Dvořáková: *Batismus a baťovci*, KN Gottw. 1960

^{2/} Eva Dvořáková: *Batismus a baťovci*, str. 38

^{3/} dtto , str. 53

krůžek již existoval, uvažovali hlavně mladí lidé ze Slovácka o založení Krůžku.

Podnět k založení krůžku však nevycházel jen z potřeby vzájemného bližšího poznání rodáků ze Slovácka. Mladcová - dnes jedna ze čtvrtí Zlína je rodištěm jednoho z nejvýznačnějších sběratelů lidových zvyků, obyčejů, písní a tanců na Moravě, Františka Bartoše ^{4/}. Právě František Bartoš byl jedním z těch, jejichž sběratelská a vědecká činnost podporovala snahu o povznesení lidových vrstev a o probuzení hlubšího zájmu o kulturní hodnoty národa.

To, že o založení Krůžku usilovali rodáci právě ve válečných letech, vyjadřuje rovněž nutnost posílení národního uvědomění.

Začátkem roku 1940 se sešlo několik mladých lidí ze Slovácka s cílem založení Krůžku, který tehdy na Moravě existoval jen v Brně a Uherském Hradišti. V okupovaném Československu byla spolková činnost silně omezena, mnohé organizace byly zakázány nebo zrušeny. Národopisné spolky, k nimž se Krůžek řadil, v seznamu těchto organizací nebyla jejich existence tak byla jedinou možností ke sdružování lidí shodných zájmů, kteří se navenek mohli projevovat udržováním lidových tradic. Národní souručenství ve Zlíně bylo dopisem z 1. 4. 1940 požádáno o povolení pořádání tanečních slováckých hodin, samostatných vystoupení, tanců písní a ukázek zvyků, pořádání zájezdů a propagace slováckého lidového umění na veřejnosti. Referát státní /protektorátní/ osvětové služby pod č.j. 250/40 ustavení Krůžku Moravských Slováků doporučil.

^{4/} František Bartoš, 16.3.1837 - 11.6.1906, středoškolský profesor, vystudoval filologii ve Vídni. Nejvýznamnější práce v národopisu: Lid a národ, Národní písně moravské nově nasbírané, Dialektologie moravská

Dopisem Vladimíru Hájkovi, drogistovi ve Zlíně bylo 6.5.1940 sděleno Národním souručenstvím, náčelnictvem mládeže kladné rozhodnutí k založení spolku -tsn. Krúžku Moravských Slováků ve Zlíně.

Krúžek však v prvních letech vyvíjel svoji činnost jako součást Bartošovy divadelní společnosti na Mladcové. /"Bartošův zlínský divadelní okrsek"/. Mezi zakládající členy patřili kromě Vladimíra Hájka Antonín Zapletal, František Pelíšek, Matěj Mečl, manželé Mitáčkovi aj., celkem se na 1. schůzce sešlo 35 osob, jak dokládá podpisový arch ze schůzky, ^{5/}, bohužel nedatované. Zůstala však zachována zahajovací řeč Antonína Hájka, která ve stručném přehledu uvádí hlavní zásady a okruhy činnosti Krúžku.

Již první schůzka staví jednoznačně do čela Krúžku - tedy "starosty", jak se v krúžkařské terminologii ještě o mnoho let později nazývají předsedové, či vedoucí Krúžku, JuDr. Ladislava Rutteho, právníka s advokátní praxí právě v té době ve Zlíně. K osobě L. Rutteho se vrátíme později, nyní je třeba zdůraznit, že ač pražský rodák, /nar. 1893/ patřil Rutte již ve čtyřicátých letech k vynikajícím a uznávaným znalcům moravské lidové kultury, byl také jejím nadšeným propagátorem - sám vyučoval tance, byl také velmi dobrým muzikantem, gajdošem Krúžku. L. Rutte také vytvořil koncepci orientace činnosti Krúžku, která byla více méně zachována po celou dobu jeho činnosti. ^{6/} Později, po osvobození se tzv. "Domácí řád" ^{7/} Krúžku stal základem "Stanov Slováckých krúžků", které byly zakládány po celém Slovácku právě z iniciativy Krúžku ve Zlíně.

^{5/} Okresní archiv Gottwaldovska

^{6/} Obnovil gajdošskou hudbu na Moravě, zasloužil se také o rekonstrukci různých typů moravských gajd - viz. L.Rutte: Gajdy a gajdošské tradice na Valašsku a Slovácku.

^{7/} viz Okresní archiv Gottwaldovska

První schůzky, které se konaly vždy jednou za čtrnáct dnů sledovaly cíl vytvoření krúžkařské místnosti, v níž by se daly pořádat výroční akce, přednášky, besedy a setkání u muziky. Tuto místnost také našli v suterénu dnešní vinárny Myslivna na Revoluční třídě.

Pravidelné schůzky - např. třetí v pořadí dne 21. 6. 1940 se zúčastnilo 40 členů - se tedy zabývaly nejen perspektivou krúžku v oblasti národopisné a osvětové činnosti, ale také materiálním zabezpečením činnosti. Jako spolek bylo tedy nutno vytvořit fond, z něhož byly pořizovány nejenom hudební nástroje, např. kontrabas, cimbál, gajdy, ale hradil se také pronájem spolkové místnosti. I tyto záležitosti byly řešeny "Domácím rádem", počítalo se i se ziskem z veřejných akcí Krúžku.

Podle návrhu JuDr. L. Rutteho byla místnost v suterénu vinárny zařizována ve stylu slováckého výčepu a 30. 11. 1940 je spolková místnost Krúžku slavnostně otevřena pod názvem "Na starém šenku", při účasti tehdy již známé a později legendární cimbálové muziky Jožky Kubíka z Hrubé Vrbky na Hornácku.^{8/} Zásady, podle nichž Krúžek pracoval se dají shrnout:

- a/ pěstovat česko-slovenskou jednotu
- b/ pečovat o zachování, prohlubování a obnovu umělecké lidové tvorby a osobitosti obcí na Slovácku a slováckého lidu v nejširším smyslu, pěstovat je ve Zlíně i mimo Zlín
- c/ usilovat o hospodářské, osvětové a sociální povzbuzení slováckého lidu
- d/ pěstovat společenské a vzdělávací styky mezi členy

Hluboký smysl těchto zásad zřejmě unikl pozornosti/schvalu-jící fašistické administrativy. Spolek vykonával v jejich duchu svoji činnost a nezradil je po celou dobu své existence. Měl pozitivní vliv i v jiných organizacích, např. ve styku s odborem Českých turistů, Klubem kinoamatérů, Klubem přátel umění,

^{8/} viz pozvánka, archiv Slováckého souboru VONICA